

Tal- och språkutveckling hos barn

Rose-Marie Svensson
Leg logoped, Logopedenheten Gävle

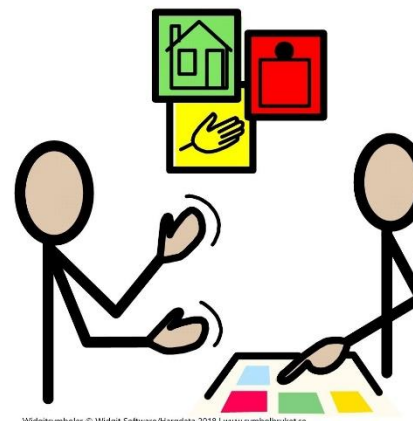
Remittering från BVC

Ökat från ca 500 till 600
remisser per år.

Remisser flerspråkiga
barn 30-50% av inflödet.

Vad är kommunikation?

- Ömsesidigt samspel mellan individer

Widgit Symbols © Widgit Software/Hargdata 2018 | www.symbolbruket.se

Vad är språk?

- Form (grammatik och uttal)
- Innehåll (ord, uttryck och meningar som man förstår och kan säga)
- Användning (förmåga att kommunicera och samspela med andra, pragmatik)

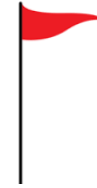

Vad är tal ?

- Ett av flera språkliga uttrycksmedel
- Att med röst och artikulation / munrörelser forma ljud till ord

Språkutveckling 0-1 år

- 0-3 mån: efter medfödda ljud som gråt, gnäll och skratt utvecklas enkla vokala ljud och stämbandsljud.
- 3-5 mån : gemensamt fokus, förmedlar sig medvetet, turtagning som vid samtal.
- 5-10 mån: pekningar och gester, stavelsejoller (utvecklas vid 6-8 mån), imiterar ljudharanger, förstår många ord (6 mån+)
- 12-18 mån: första orden och ljudhärmande läten, mycket pekningar och gester, språkförståelse välutvecklad.

Var uppmärksam på:

- 0-3 mån: Inga svarsleenden eller trivselljud
- 3-5 mån: Inga varierade vokalljud
- 6 mån: Ej nyanserat joller
- 8 mån: Jollrar inte med konsonanter och vokaler. Ej ögonkontakt och intresse för samspel.
- 10 mån: Ej förståelse för vanliga ord, följer ej enkel instruktion, har inte stavelsejoller.

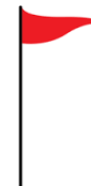
Språkutveckling 1½-2 år

- Ordsamlarstadium. Passiva ordförrådet större än aktiva.
- 18 mån: 8-10 ord eller uttryck. Förstår betydligt fler ord.
- Använder framför allt ettordssatser eller substantiv/adjektiv + där.
- Symbolförståelse, kan koppla ihop bild med ett ords betydelse.
- Talar gärna med sin omgivning.
- Imiterar.

Språkutveckling 2½-3 år

- Använder tvåordssatser som vid 3 år utökas till treordssatser.
- Ljudsystemet och grammatiken utvecklas.
- 3-åringen förstår enkla muntliga anvisningar kopplade till en uppgift. Använder mer berättande tal.

Var uppmärksam på:

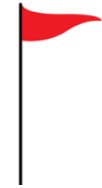
- 12 mån barn: jollrar inte varierat i kombinationer med vokaler och konsonanter, kommunicerar inte med gester och blickkontakt.
- 18 mån barn: talar inte 8-10 ord, förstår inte fler än 8-10 ord, förstår inte enkla instruktioner, leker inte låtsatslek.
- 2½-åringen: har ett ordförråd på färre än 25 ord, saknar tvåordssatser, förstår inte enkla uppmaningar, föräldraoro.
- 3-åringen: barnet saknar treordssatser, barnet förstår inte uppmaning i två led, barnet är svårförståeligt även för nära familjemedlemmar, föräldraoro.

Insatser från logoped

- Språklig bedömning
- AKKTIV kom igång föräldrautbildning

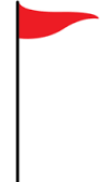
Språkutveckling 4-5 år

- Korrekt meningsbyggnad vid 4-5 år
- 4-åringen gör sig förstådd utanför familjen
- 5-åringen klarar att anpassa språket efter samtalspartnern
- 5-åringen leker med språket (rim och ramsor)
- /s, sje, tje, r och konsonantkombinationer/ kan fortfarande vara svårt (4-5-åringen)

Var uppmärksam på:

- 4-åringen: som inte verkar förstå talat språk. Inte förstås av andra än familjen. Har försenad/avvikande grammatikutveckling. Har försenad begreppsbyggnad och litet ordförråd. Föräldraoro.
- 5-åringen: som inte kan berätta sammanhängande och begripligt. Ordförrådet upplevs som litet. Barnet måste söka efter orden. Det finns avvikelser i barnets grammatik (förutom svårare böjningar eller svårare satskonstruktioner). Barnet har uttalssvårigheter förutom sje-, tje- r- eller kombinationer mellan olika konsonanter.

Var också uppmärksam på:

- Barnet är tystlåtet och inte verkar vilja kommunicera med sin omgivning
- Barnet dreglar ymnigt efter 1 års ålder och /eller har tugg- /sväljsvårigheter
- Barnet stammar
- Barnet har en heshet som är besvärande och/eller långvarig

Logopediska insatser

- Lexical pirate, träning av ordförråd 4-5 åringar
- Från fem år uttalsträning om barnet är moget för detta.

Logopediska insatser

- Direkt träning av tal- och språkförmåga
- Strategier för att underlätta för barnet att uttrycka sig.
- Föräldrar ges stöd i olika strategier, sätt och metoder för att stötta och utveckla barnens kommunikativa förmåga.
- Många barn och familjer rekommenderas att använda tecken som stöd, bildstöd för kommunikationen och/eller hjälpmedel som surfplattor med speciella appar som fungerar som ett komplement till det talade ordet. Upprepade studier visar att dessa komplement som kallas AKK (Alternativ och Kompletterande Kommunikation) ökar barnets tal och användning av språk.

Språkstörning och flerspråkighet

- Flerspråkigheten orsakar inte språkstörningen (enspråkighet botar ingen språkstörning).
- Språkutvecklingen går ej bättre om man väljer bort ett språk. Det är språkstörningen som sätter gränser.
- Barnet måste uppvisa språksvårigheter i samtliga språk om det handlar om språkstörning.

Kompletterande anamnestiska uppgifter

- Vistelsetid i Sverige.
- Språkanvändning i familjen.
- Exponering för samtliga språk.
- Barnets språkutveckling på samtliga språk (ordförråd, uttal, grammatik, språkförståelse.)
- Vilket språk talar barnet helst.
- Föräldrars attityd till flerspråkigheten.

Kulturella olikheter

- Påverkar pragmatiken mest.
- Olika syn på språkinläring.
- Vuxna anpassar sitt språk olika mycket.

Språklig bedömning av flerspråkiga barn

- Bedömning av svenska språket
(språkförståelse, ordförråd, grammatik, uttal, pragmatik)
- Bedömning av modersmål grundar sig på anamnestiska uppgifter
(föräldrar, förskolepedagog)
- Ibland formell testning av ordförråd på modersmål med hjälp av tolk, främst de yngsta barnen.

Var uppmärksam på:

- Avvikelser i språklig utveckling jämfört med syskon eller andra jämnåriga med liknande språkkombination och exponeringstid.
- Om barnet vistats på förskola i Sverige mer än två år *regelbundet* utan att ha utvecklat sin svenska.
- Föräldrars oro.
- (Tolkanvändning i relation till föräldrarnas vistelsetid i Sverige)

Hur utvecklas barnets talade språk?

1 år

Säger tex mamma och pappa.
Reagerar på sitt namn.

1,5 år

Benämner vanliga föremål.
Ordförrådet växer.

2 år

Säger sitt namn.
Använder meningar på 2-3 ord.
Pratar mest om det som är 'här och nu'.

3 år

Meningar blir längre, oftast rätt ordföljd. Böjer ord (ex hoppa-hoppade, bil-bilar). Använder småord (ex på, i, och, men, som, ska). Ställer frågor.
Pratar om 'där och då'.
Uttalet varierar mycket, men går sig oftast förstådda inom familjen.

4 år

Barnets språk börjar alltmer likna den vuxnes.
Oftast förståelig för personer som inte känner dem väl.

Tack för mig!

rose-marie.svensson@regiongavleborg.se